

Atėjo iki šiol brangiausias šildymo sezonas. Priežastys ir sprendimai

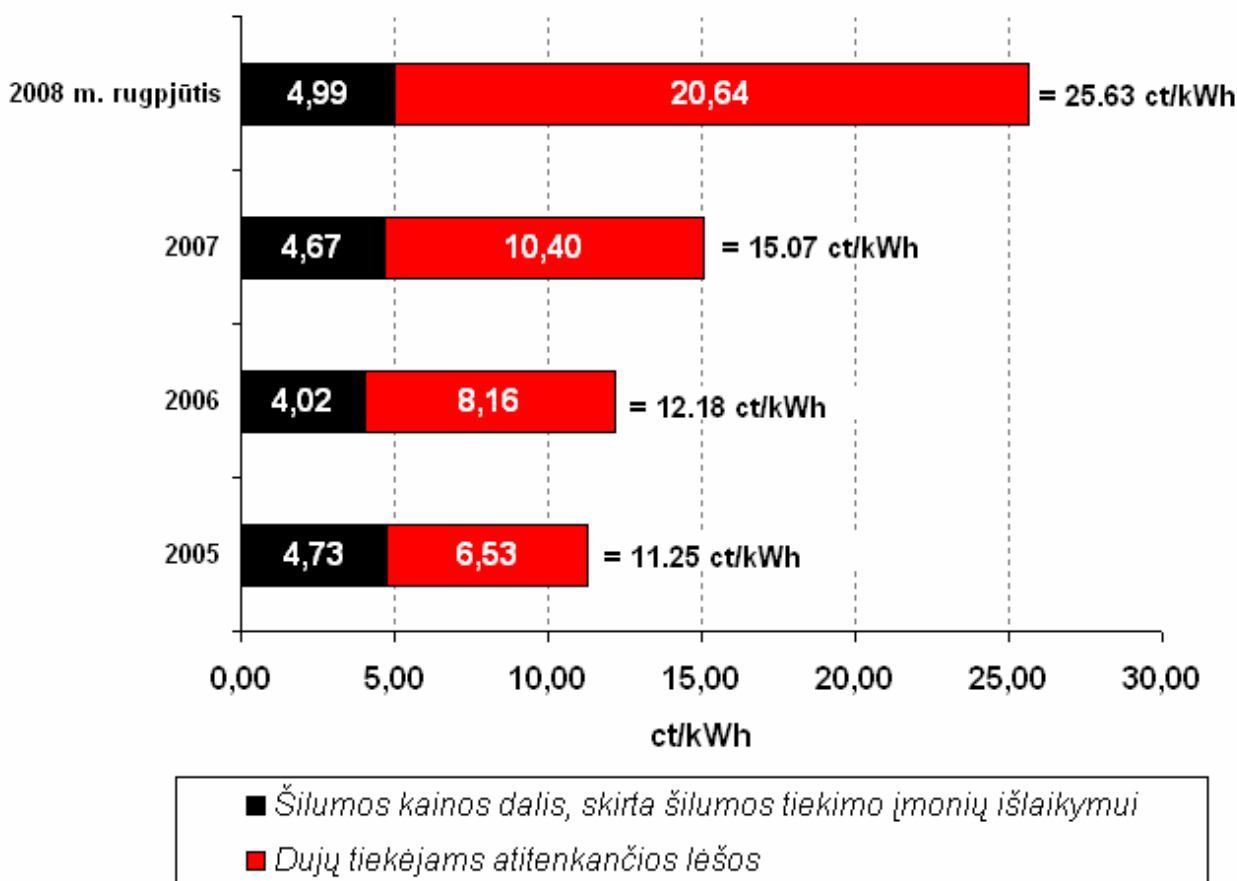
1. Šilumos gamyba ir transportavimas iki pastatų įvadų

Lietuvoje šilumos gamybai iš visų kuro rūšių apie 80 proc. sudaro iš Rusijos importuojamos gamtinės dujos. Per paskutinius 2,5 metų gamtinių dujų kaina šilumos tiekimo įmonėms pabrango nuo 351 Lt/tūkst. m³ (2005 m.) iki 1434 Lt/tūkst.m³ (2008 m. rugpjūčio mėn.) - **daugiau kaip 4 kartus**. Ko pasėkoje vidutinės šilumos kainos vartotojams pakilo nuo 11,25 ct/kWh (2005 m.) iki 23 ct/kWh (2008/2009 m. šildymo sezonui) - **tiktai 2 kartus**.

Šiuo metu šilumos tiekimo įmonėse, kur didžiausia šilumos dalis pagaminama deginant gamtines dujas, šilumos kainos siekia 23-29 ct/kWh.

2008 m. rugpjūčio mėn., kuomet gamtinių dujų pirkimo kaina pasiekė 1434 Lt/tūkst.m³ vien tik kuro dedamoji šilumos gamybos savikainoje sudarė 20,64 ct/kWh

Šilumos tiekimo įmonių, deginančių gamtines dujas, šilumos savikainos dinamika

Lietuvoje viso yra 15 įmonių, kurios virš 50 proc. šilumos savo kuro balanse pagamina deginant gamtines dujas: Jonavos, Šiaulių, Pakruojo, Klaipėdos, Radviliškio Joniškio, Plungės, Vilniaus, Kaišiadorių, Anykščių, Kauno, Utenos, Panevėžio ir UAB „Litesko“ (Alytaus, Druskininkų) įmonės. Šios įmonės patiekia vartotojams **apie 78 proc.** visos šalyje pagaminamos šilumos.

Panašioje situacijoje atsidūrė ir kitos Baltijos šalys (Latvija, Estija) bei Vengrija, kur gamtinės dujos išlieka pagrindiniu kuru šilumos gamyboje.

Priešingai nei Lietuvoje ir kitose buvusiose sovietinėse respublikose, Europos Sąjungos šalyse-senbuvėse gamtinės dujos elektros ir šilumos gamybai naudojamos tik efektyvios kogeneracijos jėgainėse, t.y. taikant kombinuoto ciklo arba vidaus degimo variklio technologijas (Lietuvoje pirmoji tokio tipo moderni kombinuoto ciklo kogeneracinė elektrinė pradėjo veikti šių metų vasarą Panevėžyje). Ten, kur nėra kombinuoto ciklo kogeneracinių jėgainių kūrenamas biokuras ar kitas vietinis kuras.

Lietuvos šilumos tiekimo įmonėse, kuriose virš 50 proc. šilumos pagaminama naudojant biokurą, šilumos kainos yra mažiausios vidutiniškai apie 18 ct/kWh (neskaitant brangių investicijų įrengimų pakeitimui pereinant nuo iškastinio kuro prie biokuro). Tokių įmonių yra 18: Ignalinos, Lazdijų, Molėtų, Širvintų, Varėnos, Tauragės, Šilalės, Švenčionių, Birštono, Šakių, Mažeikių, Šilutės, Utenos, Raseinių ir UAB „Litesko“ (Marijampolės, Biržų, Kelmės, Kazlų Rūdos) įmonės. Šios įmonės patiekia vartotojams **apie 16 proc.** visos šalyje pagaminamos šilumos.

Dėl laiku neperskaičiuotų šilumos kainų, kuomet dujos brango kas mėnesį, o šilumos tarifai buvo perskaičiuojami vos kartą per metus, iš viso per 2006 m., 2007m. ir 2008 m. I pusmetį šilumos tiekimo įmonės **patyrė 303 mln. Lt nuostolį.** Jeigu situacija nepasikeis iki šių metų pabaigos nuostoliai sieks **virš 400 mln. Lt.** Šilumos ūkio patikimumui iškilis didelė grėsmė.

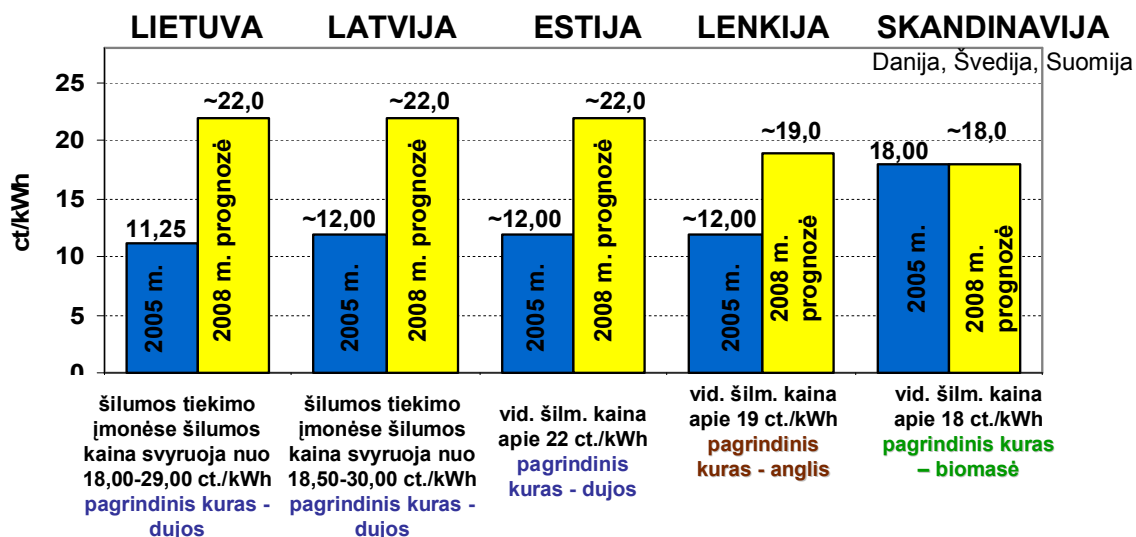
Jeigu šiandien šilumą gamintume ne kūrendami gamtines dujas, o biokurą (medieną, šiaudus, komunalines atliekas, energetinius augalus, dumblą ir kt.), viena tona kuro leistų sutaupyti apie 700 litų. Gamtinių dujų kaina dabar siekia 1 434 Lt/tūkst.. m³, biokuras kainuoja virš 700 Lt t.n.e. Už 2008–2009 m. šildymo sezono metu sudegintas 900 mln. m³ dujų **Rusijai sumokėsime apie 1,3 mlrd. litų,** o jeigu kūrentume vietinį biokurą, sumokėtume tik apie 600 mln. litų. Be to, šie pinigai liktų Lietuvoje, o dabar jie iškeliauja į Rusiją.

Šiandien Europoje yra 418 komunalinių atliekų deginimo jėgainių, kuriose per metus miestams šildyti ir elektros energijai gaminti sukūrenama apie 58,5 mln. tonų atliekų. Lietuvoje per metus sukaupiamų 1,3 mln. tonų komunalinių atliekų, kurias kūrenant galima būtų pagaminti apie 30 proc. centralizuotai tiekiamos šilumos, užkasama sąvartynuose ir vietoj to perkamas brangus importuojamas kuras. Degindami komunalines atliekas, didintume Lietuvos energetinę nepriklausomybę. Deja, ES direktyvose numatytos komunalinių atliekų deginimo gamyklų statybos Lietuvoje dirbtinai stabdomos biurokratinėmis kliūtimis.

LŠTA skaičiavimu, į katilines investavus 1 mlrd. litų įrenginių pakeitimui pereinant nuo gamtinių dujų į biokurą, gamtinių dujų suvartojimas šilumos gamybai sumažėtų **nuo 77,6 iki 28 procentų.** Ši investicija Lietuvos šilumos ūkiui leistų per metus **sutaupyti apie 360 mln. litų** ir atsipirktų mažiau nei per 3 metus.

Tuo tarpu **Skandinavijos šalys** (Danija, Švedija ir Suomija), naudojančios centralizuotam šilumos tiekimui iš visų kuro rūšių apie 62 proc. biokuro, komunalinių atliekų ir kito vietinio kuro, praktiškai **nepajuto nesuvaldomo dujų kainos kilimo įtakos šilumos kainai.** Čia šilumos kaina nuo 2005 metų iki dabar išliko stabili apie 18 ct/kWh. Įvertinus, jog Skandinavijoje šilumos suvartojimas daugiabučiuose namuose yra daugiau kaip 3 kartus mažesnis nei prastos būklės, nerenovuotuose Lietuvos daugiabučiuose, šiuo metu atsidūrėme situacijoje, kuomet **Baltijos šalių gyventojai už būsto šildymą mokės brangiau nei skandinavai.**

Šilumos kainos Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje ir Skandinavijoje 2005 metais ir prognozė 2008/2009 m. šildymo sezonui

2. Šilumos vartojimas nuo pastatų įvadų iki šildymo prietaisų butuose

Mokėjimų už šilumą daugiabučiuose namuose analizė, 2008-2009 metų šildymo sezonas (vidutinė šilumos kaina 23 ct/kWh):

Daugiabučiai suvartojantys mažiausiai šilumos (naujos statybos, kokybiški, renovuoti namai)

Išlaidos 60 m² buto šildymui
110 Lt/mėn su PVM

Šilumos suvartojimas
8 kWh/m²/mėn

[Tokių namų Skandinavijoje yra daugiausia](#)

Daugiabučiai suvartojantys daug šilumos (senos statybos, prastos šiluminės izoliacijos namai)

Išlaidos 60 m² buto šildymui
485 Lt/mėn su PVM

Šilumos suvartojimas
30 kWh/m²/mėn

[Tokių namų Lietuvoje yra daugiausia](#)

Per metus Lietuvoje šilumai pagaminti sunaudojama **2 mln. t.n.e kuro**, pusė šio kiekio sudaro centralizuotai tiekiamą šilumą, kita pusė – pasigaminama individualiai. Visi atlikti skaičiavimai ir jau esami pavyzdžiai rodo, kad atnaujinus esamus daugiabučius ir kitus pastatus, šis skaičius gali būti sumažintas perpus – **užtektų tik 1 mln. t.n.e kuro**, kuris dabartinėmis kainomis kainuoja 1 mlrd.

400 mln. litų. Per dešimt metų tai sudaro 14 mlrd. litų. Taigi kyla klausimas, kaip gali būti, kad 14 mlrd. litų turime išmesti į aplinką, o visuomenei skelbiama, kad negalime apšiltinti būsto, nes neturime tam lėšų? LŠTA skaičiavimais visų pasenusių Lietuvos daugiabučių renovacijai reikia apie 28 mlrd. litų.

Aplinkos ministerijos duomenimis, Lietuvoje iš dalies renovuota vos 700 daugiabučių namų. Tai sudaro vos 2 proc. iš 45 tūkst. daugiabučių, kuriuose gyvena didžioji dalis šalies gyventojų. Kompleksiškai renovuotų daugiabučių skaičius tesiekia 20-30.

LŠTA jau nuo 2005 metų ir per 2008 metus **daugiau kaip 15 kartų** kreipėsi į atsakingas Lietuvos valdžios institucijas su prašymu imtis pagrindinių šalies šilumos ūkio problemų sprendimo - priklausomybės nuo brangstančių dujų mažinimo ir pasenusių daugiabučių renovacijos. Deja, į raginimus atsižvelgta nebuvo. Daugiabučių renovacijos ir perėjimo prie vietinio biokuro procesai iki šiol vilkinami.

Faktą, kad šios ūkio problemos yra ypač opios, 2008 m. vasaros pradžioje patvirtino Europos Komisijos vicepirmininkės Margot Wallstrom raginimas Lietuvai skatinti energijos taupymą, veiksmingą naudojimą ir atsinaujinančius energijos šaltinius. Pareigūnė davė suprasti, kad Europos Komisija šias priemones mato kaip vienintelį kelią, kuriuo žengdama Lietuva gali išsigelbėti nuo didžiųjų valstybių energetinės priklausomybės. Tačiau ir šis **ES pareigūnų raginimas** daugiau investuoti į šilumos taupymą ir alternatyvią energetiką Lietuvos valdžios institucijų **liko neišgirstas**.

Norint stabilizuoti šilumos kainas ir didėjančius mokėjimus už šilumą Lietuvai būtina nedelsiant imtis neekonomiškai šilumą vartojančių **daugiabučių namų renovacijos, plėsti** alternatyvaus gamtinėms dujoms **biokuro ir komunalinių atliekų rinką bei statyti kogeneracines jėgaines, gaminančias elektrą ir šilumą vartotojams**. Visos šios priemonės ir projektai patvirtinti valstybės strateginiuose dokumentuose: Nacionalinėje energetikos strategijoje, Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo plane 2008-2012 metams, Šilumos ūkio plėtros kryptyse, Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane, Biokuro gamybos ir naudojimo skatinimo 2004–2010 metais programoje ir kt. **Tačiau nuo 2007 m. ir per 2008 m. visi numatyti projektai sustabdyti** dėl šių priežasčių:

- 1) dėl nepradėtų 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos skyrimo procedūrų;
- 2) dėl biurokratinių kliūčių išduodant leidimus objektų statybai;
- 3) dėl kai kurių savivaldybių šilumos tiekimo įmonių pateiktų investicinių projektų nederinimo;
- 4) dėl elektros energijos, pagamintos termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, ir elektros energijos, pagamintos naudojant biokurą, nepakankamo skatinimo. Šiuo metu pilnai neišnaudojami esančių kogeneracinių jėgainių pajėgumai. Po Ignalinos AE uždarymo vienas iš būdų leidžiančių sumažinti užprognozuotą krizę elektros energetikos sektoriuje būtų didelio efektyvumo kogeneracijos plėtra centralizuoto šilumos tiekimo sistemose. Bendrame technologiniame cikle naudingai gaminant ne tik elektros bet ir šilumos energiją skaudžios energetinės krizės pasekmės gyventojams būtų juntamai sumažintos.
- 5) dėl laiku neperskaičiuotų šilumos kainų ir dėl to susidariusių nuostolių šilumos tiekimo įmonėse.
- 6) Valstybės ir savivaldybių pareigūnai, atsakingi už daugiabučių modernizavimą, **klaidina gyventojus, slėpdami, jog didelius mokėjimus už būsto šildymą lemia ne šilumos kaina, o suvartotas šilumos kiekis**.

Nepaisant viešumoje pasirodžiusių skatinimų gyventojams atsijungti, centralizuotas šilumos tiekimas Lietuvoje išlieka Europoje pripažintu perspektyviausiu šildymo būdu. Bendras vartotojų skaičius kasmet auga, **vien per šių metų I pusmetį** prie centralizuotų šilumos tiekimo sistemų **prisijungė apie 6000 naujų vartotojų**.

